

UDC 351:628.1:351.862](477)

DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2019-4\(19\)-57-79](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2019-4(19)-57-79)

Гбур Зоряна Володимирівна,

доктор наук з державного управління, головний спеціаліст, Міністерство фінансів України, 01008 м. Київ, вул. Грушевського, 12/2, тел. +38 (050) 868 76 75, e-mail: ernest-natan@ukr.net

ORCID: 0000-0003-4536-2438

Гбур Зоряна Владимировна,

доктор наук по государственному управлению, главный специалист, Министерство финансов Украины, 01008 г. Киев, ул. Грушевского, 12/2, тел. +38 (050) 868 76 75, e-mail: ernest-natan@ukr.net

ORCID: 0000-0003-4536-2438

Hbur Zoriana Volodymyrivna,

Doctor of Sciences on Public Administration, Chief Specialist, Ministry of Finance of Ukraine, 01008, Kyiv, Str. Hrushevskogo, 12/2, tel. +38 (050) 868 76 75, e-mail: ernest-natan@ukr.net

ORCID: 0000-0003-4536-2438

Крилова Ирина Іванівна,

кандидат юридичних наук, докторант, Національна академія державного управління при Президентові України, 03057, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 20, тел. +38 (066) 447 22 411, e-mail: irinakrilov@ukr.net

ORCID: 0000-0003-2667-92457

Крылова Ирина Ивановна,

кандидат юридических наук, докторант, Национальная академия государственного управления при Президенте Украины, 03057, г. Киев, ул. Антона Цедика, 20, тел. +38 (066) 447 22 411, e-mail: irinakrilov@ukr.net

ORCID: 0000-0003-2667-92457

Krylova Iryna Ivanivna,

Candidate of Law, Doctoral student, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, 03057, Kyiv, Str. Antona Cedika, 20, tel.: +38 (066) 447 22 411, e-mail: irinakrilov@ukr.net

ORCID: 0000-0003-2667-92457

ВПЛИВ РОЗВИТКУ ВОДОПОСТАЧАННЯ НА ЯКІСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто вплив стану розвитку сфери водопостачання на рівень економічної безпеки України. Окреслено ряд проблем, які носять системний характер для сфери водопостачання та водовідведення, серед яких: високий рівень зносу комунальної інфраструктури, об'єктів водопостачання та водовідведення від 50 до 90 %; соціальна значущість сфери, обмеження зростання розміру тарифів; значні витрати на модернізацію, низька очікувана прибутковість проектів, низька інвестиційна привабливість для бізнесу; збільшення тарифу на електроенергію; тарифи, які затверджуються для підприємства, “упираються” в граничний індекс, що спричинює планово-збиткову діяльність на майбутній період; підвищена потужність використовуваного обладнання; значне зношення споруд та трубопровідної системи; на розвиток галузі значно впливає заборгованість населення та бізнесу за житлово-комунальні послуги. Схарактеризовано внутрішні та зовнішні чинники, що впливають безпосередньо на економічну безпеку України з позицій стану розвитку сфери водопостачання.

Спираючись на власні ресурси та сили, на ефект об'єднаної праці народу, Україна має реалізувати свій шанс стати великою конкурентоспроможною політичною нацією з європейським рівнем економіки і безпеки загалом. Згруповано найважливіші національні економічні інтереси (які виокремлюють дослідники сьогодення), від реалізації яких залежить майбутнє України, добробут і процвітання нації, зокрема: створення самодостатньої, конкурентоспроможної, соціально спрямованої, потужної національної економіки; створення надійної системи економічної безпеки України, забезпечення можливості самостійного, прогресивного національно-економічного розвитку; здійснення структурної перебудови економіки; забезпечення ефективного розвитку національної промисловості; здійснення державою протекціоністських заходів, спрямованих на підтримку національного товаровиробника; істотне зменшення енергомісткості і матеріаломісткості ВВП; здійснення кардинальної модернізації виробництва та розвиток його наукомістких галузей; створення замкнутих циклів виробництва стратегічно важливої продукції, зокрема військової техніки та озброєння; створення рівних соціальних та економічних можливостей для всіх громадян України; здобуття Україною належного місця у світовому поділі праці та міжнародній торгівлі, інтеграція у світове господарство; побудова економічних відносин з іншими країнами на засадах рівноправності та взаємовигідності; забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції; удосконалення товарної структури експорту й імпорту; забезпечення географічної збалансованості експорту й імпорту; нарощування експортного потенціалу, забезпечення позитивного сальдо зовнішньо торговельної діяльності; підтримка вітчизняних експортерів, сприян-

ня виробникам імпорто-замінної продукції, особливо критичного імпорту; захист національного ринку від несприятливої дії світової кон'юнктури та іноземної конкуренції; ефективне використання Україною свого вигідного географічного положення для здійснення міжнародного транзиту.

Визначено, що державні структури в Україні не досягли економічної рівноваги. Так, зокрема, постійно підтримуються на державному рівні поставки газу, замість того, щоб замінити його використанням електроенергії та іншими видами енергоносіїв. Це — принциповий структурний момент рівноваги, яку Україна прагне досягти.

Ключові слова: водопостачання, водовідведення, держава, економічна безпека, комунальна сфера.

ВЛИЯНИЕ СОСТОЯНИЯ РАЗВИТИЯ СФЕРЫ ВОДОСНАБЖЕНИЯ НА УРОВЕНЬ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ

Аннотация. Рассмотрено влияние состояния развития сферы водоснабжения на уровень экономической безопасности Украины. Определен ряд проблем, которые носят системный характер для сферы водоснабжения и водоотведения, среди которых: высокий уровень износа коммунальной инфраструктуры, объектов водоснабжения и водоотведения от 50 до 90 %; социальная значимость сферы, ограничение роста размера тарифов; значительные затраты на модернизацию, низкая ожидаемая доходность проектов, низкая инвестиционная привлекательность бизнеса; увеличение тарифа на электроэнергию; тарифы, которые утверждаются для предприятия, “упираются” в предельный индекс, порождают планово-убыточную деятельность на предстоящий период; повышенная мощность используемого оборудования; значительный износ сооружений и трубопроводной системы; огромное влияние на развитие отрасли оказывает задолженность населения и бизнеса за жилищно-коммунальные услуги. Охарактеризованы внутренние и внешние факторы, влияющие непосредственно на экономическую безопасность Украины с позиций состояния развития сферы водоснабжения.

Опираясь на собственные ресурсы и силы, на эффект объединенного труда народа, Украина должна реализовать свой шанс стать большой конкурентоспособной политической нацией с европейским уровнем экономики и безопасности в целом. Сгруппированы важнейшие национальные экономические интересы (которые выделяют исследователи современности), от реализации которых зависит будущее Украины, благосостояние и процветание нации, в частности: создание самодостаточной, конкурентоспособной, социально направленной, мощной национальной экономики; создание надежной системы экономической безопасности Украины, обеспечения возможности самостоятельного, прогрессивного национально-экономического развития; осуществление структурной перестройки экономики; обеспечение эффективного развития национальной промышленности; осуществление государством протекционистских мер, направленных на поддержку национального

товаропроизводителя; существенное уменьшение энергоёмкости и материалоемкости ВВП; осуществление кардинальной модернизации производства и развитие его наукоемких отраслей; создание замкнутых циклов производства стратегически важной продукции, в том числе военной техники и вооружения; создание равных социальных и экономических возможностей для всех граждан Украины; обретение Украиной надлежащего места в мировом разделении труда и международной торговли, интеграция в мировое хозяйство; построение экономических отношений с другими странами на основе равноправия и взаимной выгоды; обеспечение конкурентоспособности отечественной продукции; совершенствования товарной структуры экспорта и импорта; обеспечения географической сбалансированности экспорта и импорта; наращивание экспортного потенциала, обеспечение положительного сальдо внешнеторговой деятельности; поддержка отечественных экспортеров, содействие производителям импорто-заместительной продукции, особенно критического импорта; защиту национального рынка от неблагоприятного воздействия мировой конъюнктуры и иностранной конкуренции; эффективное использование Украиной своего выгодного географического положения для осуществления международного транзита.

Определено, что государственные структуры в Украине пока не достигли экономического равновесия. Так, в частности, постоянно поддерживаются на государственном уровне поставки газа, вместо того, чтобы заменить его использованием электроэнергии и другими видами энергоносителей. Это — принципиальный структурный момент равновесия, который Украина стремится достичь.

Ключевые слова: водоснабжение, водоотведение, государство, экономическая безопасность, коммунальная сфера.

INFLUENCE OF WATER SUPPLY DEVELOPMENT STATE ON THE QUALITY OF ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE

Abstract. The article analyzes the influence of the state of development of the water supply sector on the level of economic security of Ukraine. There are a number of problems that are of a systematic nature for the water supply and sewage system, among which: high level of demolition of communal infrastructure, water supply and sewage facilities from 50 to 90 %; social significance of the sphere, restriction of growth of tariffs; significant modernization costs, low expected return on projects, low investment attractiveness for business; increase in electricity tariff; tariffs, which are approved for the enterprise, “resist” in the limit index, which generates planned loss-making activity for the future period; increased power of used equipment; considerable deterioration of structures and piping system; The huge impact on the development of the sector is due to the indebtedness of the population and businesses for housing and communal services. The internal and external factors that directly influence the economic security of Ukraine from the standpoint of the state of development of the water supply sector are characterized.

Building on its own resources and strength, on the effect of the united work of the people, Ukraine must realize its chance to become a great competitive political nation with the European economy as well as security in general. The most important national economic interests (which are distinguished by today's researchers) are grouped, the future of Ukraine, welfare and prosperity of the nation depend on the realization of these, in particular: the creation of a self-sufficient, competitive, socially oriented, powerful national economy; creation of a reliable system of economic security of Ukraine, ensuring the possibility of independent, progressive national and economic development; structural adjustment of the economy; ensuring the effective development of national industry; implementation by the state of protectionist measures aimed at supporting the national commodity producer; Significant reduction of energy intensity and material consumption of GDP; realization of cardinal modernization of production and development of its knowledge-intensive industries; creation of closed cycles of production of strategically important products, including military equipment and weapons; creation of equal social and economic opportunities for all citizens of Ukraine; gaining Ukraine a proper place in the world division of labor and international trade, integration into the world economy; construction of economic relations with other countries on the principles of equality and mutual benefit; ensuring the competitiveness of domestic products; improvement of commodity structure of export and import; ensuring the geographical balance of exports and imports; increase of export potential, provision of a positive balance of foreign trade activity; support of domestic exporters, assistance to producers of import-substitute products, especially critical imports; protection of the national market from the adverse effect of the world situation and foreign competition; the effective use by Ukraine of its advantageous geographical position for the implementation of international transit.

However, we have come to the conclusion that so far the state structures in Ukraine have not achieved economic equilibrium. In particular, gas supplies are constantly supported at the state level, instead of replacing it with electricity and other types of energy. This is a fundamental structural moment of equilibrium that Ukraine seeks to achieve.

Keywords: water supply, drainage, state, economic security, communal sphere.

Постановка проблеми. В сучасних умовах економіки України інститути влади перебувають у стані трансформації, що характеризується наявністю численних прогалин та недоліків у системі державного управління. Особливо це стосується сфери водопостачання та водовідведення,

яка на сьогодні перебуває в досить складному стані через високий рівень зносу основних засобів, заборгованість з боку населення і бізнесу, неефективності державного управління зазначеною сферою, а також інших негативних чинників. Все це чинить неабиякий негативний вплив

на забезпечення економічної безпеки України, оскільки ця сфера є стратегічно важливою і такою, що потребує постійного безперервного функціонування. Неefективність заходів та дій органів державної влади на національному та регіональному рівні не сприяють забезпеченню розвитку сфери водопостачання та водовідведення, а також економічної безпеки держави, що зумовлює низький рівень інноваційного та інвестиційного розвитку українських підприємств у даній сфері, низький рівень кваліфікації трудових ресурсів та ряд інших проблем. Декларативність стратегій та політики державних органів влади поглиблюють зазначені проблеми, тому станом на сьогодні необхідно вжити всіх можливих заходів щодо їх усунення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку сфери водопостачання та економічної безпеки України присвячували свої праці такі провідні науковці, як М. Бабич, Р. Білик, М. Гіроль, О. Жихор, Г. Кізіп, О. Левчук, Г. М. Семчук, О. Скорук, В. Хомко та ін. Проте, станом на сьогодні додаткового дослідження потребують особливості впливу стану розвитку сфери водопостачання на рівень економічної безпеки України, що зумовило вибір теми даної статті.

Мета статті полягає у з'ясуванні впливу стану розвитку сфери водопостачання на рівень економічної безпеки України.

Виклад основного матеріалу. Вода — найважливіший екологічний ресурс і головна складова живих організмів. Жодна сфера людської діяльності не обходиться без вико-

ристання води, адже вода — це саме життя. Вода є безальтернативним необхідним продуктом, що підтримує життя, працездатність та існування суспільства, і забезпечує економічне, соціальне і екологічне благополуччя населення.

Серед головних проблем України, пов'язаних з водними ресурсами, які в свою чергу обумовлені особливостями формування водних ресурсів регіонів України, є незбалансованість схеми розміщення найбільш водоємних підприємств та успадкованість недосконалої водної політики. Серед фізико-географічних чинників ускладнення водно-екологічних умов України відмічають: переважання маловодних степової та лісостепової зон; обмеженість водних ресурсів власного формування (50 млрд м³/рік), в тому числі 21 млрд м³/рік підземних вод питної якості, які за виключенням ґрунтових, є захищеними від прямого техногенного забруднення і формують стратегічну базу питного водопостачання населення України, що визначається особливостями природних умов річкових басейнів та басейнів підземних вод. Згідно із міжнародними стандартами Україна належить до маловодних країн (менше 1,1 тис. м³/рік людина) та з нерівномірним територіальним розподілом водних ресурсів. Історично система питного і господарського водопостачання, яка формувалась ще за часів колишнього Союзу Радянських Соціалістичних Республік, ґрунтується на переважному використанні незахищених від техногенного забруднення поверхневих вод. Доступність поверхневих вод, менша собівартість відбору 1 м³

води, можливість створення великих водозаборів тощо стали основними аргументами радянської системи господарювання без врахування зростаючого забруднення та вразливості цих джерел при надзвичайних ситуаціях. Перевагу поверхневим водам віддавали навіть там, де для їх використання необхідно було будувати водоводи з досить значною відстанню, коли поряд існували родовища підземних вод з достатніми запасами (Київ, Харків, Чернівці, Донбас). Як результат питне водопостачання в Україні на 80 % забезпечується з поверхневих джерел, а в окремих регіонах майже на 100 % [1].

Для стійкого забезпечення населення і галузей економіки водою за часів Радянського Союзу в Україні широко застосовували регулювання річкового стоку. Сьогодні водосховища і ставки сумарно містять близько 58 млрд м³ води, що перевищує місцевий річний стік усіх річок країни. У зв'язку з наведеним зарегулювання стоку більшості річок досягло або навіть перевищило верхню економічно й екологічно обґрунтовану допустиму межу водно-екологічного руйнування (більше 75 % сумарної довжини русел при оптимумі 25–30 %), що різко зменшило, а часто цілком зруйнувало їх самоочисну спроможність. Внаслідок будівництва великої кількості ставків, середніх і малих водосховищ (понад 30 тис.) втрачено ландшафтно-гідрологічний комплекс 23 тис. малих річок, що складає до 36 % їх загальної кількості. Ця негативна тенденція продовжує мати місце і це при тому, що лише 25 % поверхневих водних ресурсів формується на території України. Крім того, ве-

лика кількість гідротехнічних споруд уповільнила поверхневий стік і зумовила довгострокове підвищення рівня ґрунтових вод на значних територіях, що активізувало розвиток регіонального підтоплення земель (стабільний прояв на 2–3 млн га) з одночасним розвитком ділянок забруднення ґрунтових і поверхневих вод. Забезпечення водою населення України в повному обсязі ускладнюється через незадовільну якість води водних об'єктів. Практично всі поверхневі джерела водопостачання України останні 10 років інтенсивно забруднювалися. Через низьку якість очищення стічних вод (подекуди очисні споруди зовсім не працюють) надходження забруднених стоків у поверхневі водойми не зменшується, хоч використання води порівняно з початком 90-х років зменшилося більше ніж у два рази. Кризовий стан водокористування, катастрофічний екологічний стан водних ресурсів посилюється наявністю в Україні надзвичайно висоководоємних виробництв, а також водоємних технологій, які потребують води у 2–6 разів більше, ніж технології розвинених країн Європи і Америки. Питоме централізоване водопостачання для населення України теж перевищує показники розвинутих країн [1].

За рівнем водозабезпечення Україна посідає одне з останніх місць серед країн Європи, тоді як за водоємністю валового суспільного продукту випереджає більшість із них — водні ресурси нашої країни використовуються, а отже і забруднюються набагато інтенсивніше, ніж в інших країнах. Сфера водопостачання України має найважливіше

значення не тільки для розвитку економіки, але й, в першу чергу, для забезпечення життєдіяльності населення країни. Однак за останні роки багато елементів системи водопостачання почали представляти загрозу безпеці населення.

Забезпечення населення доброякісною водою стає чи не найважливішою проблемою. Від її вирішення залежить сталий розвиток суспільства та збереження природного навколишнього середовища. Незважаючи на те, що Україна має досить розвинені системи водопостачання, на сьогодні спостерігається погіршення якості водопостачання і зниження надійності роботи технічних систем. Це пов'язано з тим, що об'єкти цих систем є застарілими, практично не оновлюються і, як наслідок, підвищилась їх аварійність. У багатьох містах не функціонують водоочисні споруди. Тому потрібне кардинальне технічне оновлення об'єктів водопостачання, впровадження сучасних технологій, забезпечення природоохоронних заходів [2].

Вирішення зазначеної проблеми потребує комплексного підходу, консолідації сил у державі у сфері використання та охорони запасів прісної води. При цьому, величезна відповідальність за організацію та реалізацію державної політики у цій сфері лежить на представниках всіх органів державної влади та місцевого самоврядування, що приймають закони та підзаконні акти у цій сфері, спрямовані на забезпечення державного управління, державного регулювання, державної політики, використання, охорони водних об'єктів, водопостачання та водовідведення.

Об'єктивні зміни в суспільному економічному розвитку призвели до формування нової моделі економіки, для якої характерні принципово нові риси та пріоритети. Сьогодні необхідність вирішення проблем, пов'язаних із розвитком економіки України, зокрема однієї з найбільш стратегічно важливої галузі — водопостачання та водовідведення, що певною мірою є гарантом забезпечення національної економічної безпеки, набуває особливого значення. Однак, без здійснення державою рішучих кроків і дій у напрямі стимулювання інноваційної діяльності ці питання залишаються невирішеними. Отже, державна інноваційна політика у сфері водопостачання та водовідведення має стати найважливішою основою діяльності та створити умови для активізації національного науково-технічного потенціалу. Головною метою такої політики має бути стратегічна орієнтація розвитку виробництва на створення та широке застосування принципово нових машин, матеріалів, комплексних технологічних систем, ефективне освоєння науково-технічних розробок, забезпечення соціально-економічних, організаційних і правових умов для постійного здійснення ефективної діяльності [3, с. 97].

На сьогодні у сфері водопостачання та водовідведення існує цілий ряд проблем системного характеру, серед яких:

- високий рівень зносу комунальної інфраструктури, об'єктів водопостачання та водовідведення від 50 до 90 %;
- соціальна значущість сфери, обмеження зростання розміру тарифів;

- значні витрати на модернізацію, низька очікувана прибутковість проєктів, мала інвестиційна привабливість для бізнесу;

- збільшення тарифу на електроенергію;

- тарифи, які затверджуються для підприємства, “упираються” в граничний індекс, що породжує планово-збиткову діяльність на майбутній період;

- підвищена потужність використовуваного обладнання;

- значний знос споруд та трубопровідної системи;

- величезний вплив на розвиток галузі надає заборгованість населення та бізнесу за житлово-комунальні послуги.

Проблема забезпечення населення питною водою нормативної якості загострюється внаслідок зростання антропогенного навантаження на водні ресурси. Понад 80 % населення України для задоволення своїх потреб користується водою з відкритих водоймищ, зокрема близько 30 млн осіб споживають воду з Дніпра. На жаль, басейни майже всіх річок України забруднені переважно сполуками азоту, нафтопродуктами, важкими металами тощо. Стан підземних джерел теж здебільшого не відповідає нормативам на питну воду. Спостереження за якістю артезіанської води на сучасних водозаборах свідчать про її постійне погіршення. Вміст у таких водах заліза, марганцю, азотовмісних сполук, показники жорсткості у деяких випадках перевищують допустимі рівні більше ніж у 10 разів [4].

В Україні основним видом питного водопостачання населення є

централізоване з використанням для виготовлення питної води як поверхневих, так і підземних вод з глибоко залеглих водоносних горизонтів. Відомо, що якість водопровідної питної води залежить від різних чинників, основними з яких є стан та якість води джерела питного водопостачання, ефективність водоочисних споруд та технології водопідготовки, санітарно-технічний стан водопровідних мереж. У сучасних умовах ці чинники не відповідають нормативним вимогам, внаслідок чого створюються несприятливі умови для отримання питної води належної якості [5; 6].

Водопровідна система України доволі складний інженерний комплекс, річна продуктивність якого сягає $2 \times 10^9 \text{ м}^3$. Значна частина споруд цього комплексу відпрацювала нормативний термін і потребує оновлення [7]. Найбільшою проблемою системи водопостачання в Україні та водопровідної мережі зокрема, побудованої 30–50 років тому, є її спрацьованість, що складає 30 %. Це негативно позначається на якості очищеної води і є причиною вторинного її забруднення. Найбільш зношені мережі в Дніпропетровській (51,4 %) та Львівській (48,4 %) областях, найменше — у Волинській (16,5 %), Полтавській (17,1 %) та Київській (17,2 %). Подібна ситуація й зі станом водопровідних мереж на селі [8; 9].

З погіршенням технічного стану водопровідних систем знижується ефективність їх роботи та зростають втрати води. Показник втрат води у міських мережах є надто високим — у межах $0,4\text{--}3,0 \text{ м}^3 / \text{км}/\text{год}$, у той час як у Західній Європі — $0,1\text{--}0,4 \text{ м}^3 / \text{км}/\text{год}$ [4; 7; 8].

Водопроводи в містах прокладені з чавунних (47 %), сталевих (41 %), азбестоцементних (5 %), полівінілхлоридних і поліетиленових (3 %) та залізобетонних (2 %) труб. При цьому 24 % мереж відпрацювали свій термін, оскільки експлуатуються понад 30 років. Це насамперед водопроводи зі сталевих та азбестоцементних труб. Про зношений стан сталевих труб свідчать показники їх високої аварійності. Так, за середньої аварійності водопровідних трубопроводів 116 аварій на 100 км на рік аварійність сталевих водопроводів становить 367 аварій на 100 км на рік [4].

В Україні переважно використовуються застарілі енергоємні технології з очищення питної води, що не забезпечують вилучення з неї нових техногенних забруднюючих компонентів. На жаль, відсутні оцінки економічних збитків та отримання можливих економічних ефектів від вирішення водогосподарських проблем у реальному секторі економіки.

При проблемах з питною водою, близько 20 % її (після водопідготовки) йде на виробничі потреби і ще 15 % втрачається при транспортуванні. Понад половину цих втрат припадає на житлово-комунальну галузь. В окремих регіонах втрати води сягають до 60 %, що впливає на собівартість послуг централізованого питного водопостачання й тарифи для населення. Продовжує мати місце високий відсоток проб питної води з централізованих систем водопостачання, що не відповідають вимогам Держстандарту. Ситуація, що склалася навколо якості питної води у системі децентралізованого водопостачання ще складніша. До 30 % до-

сліджених проб питної води з джерел децентралізованого водопостачання не відповідає санітарним нормам за санітарно-хімічними показниками й до 20 % за бактеріологічними. Таке становище призводить до зростання як інфекційної, так і неінфекційної захворюваності населення. Крім того, проблеми з якістю питної води є однією з причин стрімкого зростання обсягів використання населенням фасованої питної води [1].

На сьогодні в Україні сформовано законодавчу базу щодо державної водної політики і триває адаптація українського водного та природоохоронного законодавства до законодавства Європейського Союзу. Разом з тим, слід зазначити, що система моніторингу водних ресурсів і контролю якості питної води в Україні не відповідає міжнародним та європейським стандартам. Державні санітарні норми та правила "Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною", затверджені Міністерством охорони здоров'я України від 12.05.2010 р., визнали такими, що втратили чинність державні санітарні правила і норми 1996 р., але в повному обсязі почнуть діяти лише з 2020 р. (в частині санітарно-хімічних показників безпечності та якості питної води). Таким чином сьогодні в Україні практично відсутній повноцінно діючий державний стандарт на питну воду.

Для покращення забезпечення населення України питною водою нормативної якості в межах науково обґрунтованих нормативів (норм) питного водопостачання; реформування та розвитку водопровідно-каналізаційної мережі, підвищення

ефективності та надійності її функціонування; поліпшення на цій основі стану здоров'я населення та оздоровлення соціально-екологічної ситуації в Україні; відновлення, охорони та раціонального використання джерел питного водопостачання, на державному рівні було затверджено Загальнодержавну цільову програму "Питна вода України". Програма має вирішити завдання щодо попередження забруднення джерел питного водопостачання, забезпечення їх відповідності санітарно-епідеміологічним вимогам, підвищення ефективності та надійності функціонування систем водопостачання і водовідведення за рахунок реалізації водоохоронних, технічних, санітарних заходів, удосконалення технологій підготовки води на водоочисних станціях, контролю якості питної води, розвитку систем забору, транспортування питної води та водовідведення, а також розвитку нормативно-правової бази з питань питного водопостачання та водовідведення, господарського механізму водокористування, що стимулює економію питної води, у тому числі за рахунок державної підтримки розвитку та сталого функціонування водопровідно-каналізаційної мережі [10].

В той же час за результатами аудиту ефективності використання коштів Державного бюджету, передбачених на Загальнодержавну програму "Питна вода України", Колегія Рахункової палати констатувала, що її мета не досягається. У рамках Програми, яка виконується вже 10 років (з 2006), за її неналежного організаційного та фінансового забезпечення вирішити проблему забез-

печення громадян питною водою в необхідних обсягах та відповідно до встановлених нормативів практично нереально. Результати аудиту дають підстави стверджувати, що існують ризики невиконання Програми і через п'ять років (2020 рік). Чинне законодавство не забезпечує цілісного регулювання питань забезпечення громадян питною водою. Заходи з розвитку та реконструкції централізованих систем водопостачання та водовідведення здійснюються безсистемно і непослідовно. Постійного джерела фінансування, насамперед коштів на реконструкцію або будівництво цих систем, практично немає. За відсутності контролю з боку державного замовника оновлена у 2011 р. Програма не сприяла кардинальному оновленню підприємств водопровідно-каналізаційного господарства. Суттєвих змін у забезпеченні громадян якісною питною водою протягом 2012–2015 р. не відбулось. Кошти державного бюджету, що виділялись за Програмою у до 2012 р. використовувались не результативно та з порушенням вимог чинного законодавства. З 2013 р. за Програмою кошти не виділялись взагалі. З місцевих бюджетів та інших джерел, які становлять майже 70 % загального обсягу фінансування Програми, кошти у запланованих обсягах також не виділялись. За звітними даними Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, у 2012–2015 р. коштом держбюджету виконано робіт лише на 66,5 млн грн (5,6 % від орієнтовного обсягу фінансового забезпечення Програми на цей період) [11].

Стан сфери водопостачання та водовідведення тісно пов'язаний з забезпеченням економічної безпеки України. Економічній безпеці по праву належить центральне місце в системі національної безпеки, оскільки вона є основою для належного функціонування всіх елементів, що належать до цієї системи: політичної, соціальної, військової, екологічної, технологічної, інформаційної безпеки тощо. Це зумовлено тим, що належне забезпечення рівня національної конкуренто спроможності, військово-політичної стабільності, надійної обороноздатності, ефективної соціальної політики, злагоди в моральному і духовному житті суспільства, розвитку науково-технічного прогресу, захисту інформації та запорука безпечного екологічного стану неможливі без ефективного функціонування економіки.

Для з'ясування впливу стану розвитку сфери водопостачання на рівень економічної безпеки України визначимо сутність економічної безпеки.

Як зауважує Скорук О. В., у зарубіжній та вітчизняній літературі існує багато підходів до тлумачення поняття економічної безпеки держави за допомогою таких характеристик [12]:

- стійкість та стабільність, протидія внутрішнім і зовнішнім загрозам, під якими розуміємо міцність і надійність зв'язків між усіма елементами економічної системи, стабільність економічного розвитку держави, стійкість до стримування та знешкодження дестабілізуючих загроз-факторів;

- економічна незалежність, що характеризує насамперед можли-

вість для будь-якого суб'єкта економічної безпеки самостійно приймати і реалізовувати стратегічні економічні та політичні рішення для розвитку, можливість використовувати національні конкурентні переваги для забезпечення стабільності та розвитку;

- самовідтворення та саморозвиток. Ця характеристика передбачає створення необхідних умов для ведення ефективної економічної політики та розширеного самовідтворення, забезпечення конкурентоспроможності національної економіки на світовій арені;

- національні інтереси. Ця характеристика визначає спроможність національної економіки захищати національні економічні інтереси.

Вплив стану розвитку сфери водопостачання на рівень економічної безпеки України — це особливий стан сфери водопостачання та водовідведення, який забезпечується стійкими та обґрунтованими методами нівелювання впливу загроз внутрішнього та зовнішнього середовища, при якому створюються належні умови для розвитку даної сфери.

Як зауважує О. В. Левчук, найбільш актуальними викликами економічній безпеці держави ззовні є такі [13]: нестабільність світової фінансової системи, яка супроводжується незбалансованістю світової торгівлі та інвестиційних потоків між найбільшими економічними центрами світу; розширення світових ринків для певних видів продукції, товарів і послуг; поширення кризових явищ; експансія передових країн світу; дефіцит ресурсів для розширеного розвитку.

З огляду на це, слід охарактеризувати чинники, що мають вплив безпосередньо на економічну безпеку України з позицій стану розвитку сфери водопостачання. Варто зазначити, що після розпаду Союзу Радянських Соціалістичних Республік та здобуття незалежності Україна, поступово переходячи від планового до ринкового типу господарювання, почала будувати власну економічну систему. Складність цього процесу посилювалася тим, що в Україні перехід до ринкових відносин відбувся в період світової фінансової кризи, що, в свою чергу, було причиною підриву і без того складної ситуації в економічній сфері. На цьому етапі виникає потреба у нових орієнтирах, методах і способах формування принципово нової моделі національної економічної системи, що здатна забезпечити захист економічних інтересів особи, суспільства та держави. У зв'язку з цим першочергового значення набуває дослідження та практичне вирішення проблем, пов'язаних із забезпеченням економічної безпеки України.

На нашу думку оцінка індикаторів загроз економічній безпеці — це аналіз основних показників за кожним індикатором загроз економічній безпеці та оцінювання результатів за певними критеріями з погляду найважливіших процесів, що відображають сутність економічної безпеки. Критерій — ознака, на підставі якої виробляється оцінка, визначення або класифікація чого-небудь, мірило оцінки. З огляду на це, критеріальна оцінка безпеки містить у собі оцінки [9]:

- ресурсного потенціалу та можливостей його розвитку;

- рівня ефективності використання ресурсів, капіталу і праці та його відповідності рівневі в розвинутих країнах, а також рівневі, за якого загрози внутрішнього і зовнішнього характеру зводяться до мінімуму; конкурентоздатності економіки;

- цілісності території та економічного простору;

- суверенітету, незалежності й можливості протистояння зовнішнім зарозам;

- соціальної стабільності й умов запобігання і вирішення соціальних конфліктів.

Сутність економічної безпеки реалізується у системі показників — індикаторів економічної безпеки, серед яких розрізняють:

- *економічні* — валовий внутрішній продукт, економічне зростання, державний борг, інтегрованість у світову економіку, темпи інфляції, обсяг грошової маси;

- *соціальні* — рівень, якість і тривалість життя населення, рівень безробіття, рівень оплати праці та заборгованість за нею;

- *фінансові* — сальдо експорту-імпорту; енергетична залежність; розмір золотовалютних резервів; обсяг тіньової економіки.

Для економічної безпеки важливе значення мають не стільки самі показники, скільки їх граничні значення. *Граничні значення* — це граничні величини, недотримання яких перешкоджає нормальному ходу розвитку різних елементів відтворення, призводить до формування негативних, руйнівних тенденцій у сфері економічної безпеки. Важливо підкреслити, що найвищий рівень безпеки досягається за умови, що весь

комплекс показників перебуває в певних допустимих межах і має свої граничні значення.

Ознакою порогового значення індикатора є момент втрати відповідним економічним процесом функцій, що відводяться йому у відтворювальній системі. Наприклад, діапазон зміни валютного курсу має забезпечувати виконання ним функцій регулювання зовнішньоторговельного сальдо; величина позичкового відсотка має бути достатньою для насичення транзакційного попиту на гроші та переходу на ділянку попиту на “довгі гроші”, а розмір грошової маси має бути достатнім для обслуговування нею господарських оборотів; величина і структура податкового навантаження мають забезпечувати виконання податками стимулювальної і регулювальної функцій тощо.

Динамічність конкретних порогових величин індикаторів економічної безпеки породжує значні труднощі для їх апріорного визначення, тому вони навряд чи можуть бути визначеними на певний тривалий термін, тим більше — запозичені з досвіду інших країн світу.

Проаналізуємо деякі з індикаторів загроз економічній безпеці України. Одна зі складових енергетична безпека, передбачає раціональну структуру споживання паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР), забезпечення потреби в них за прийнятною ціною та якістю за відсутності надмірної залежності від однієї країни.

Для України важливим є зменшення питомої ваги газу в загальній структурі споживання ПЕР. До того ж країни світу, які є енергодефіцит-

ними, вважають, що частка імпорту енергоносіїв з однієї країни не має перевищувати 30 % їх загальної потреби.

Забезпечення енергетичної безпеки залежить від пошуку нових джерел енергопостачання і зменшення залежності від імпорту ПЕР із однієї країни за рахунок диверсифікації джерел надходження енергоносіїв. При цьому необхідно зміцнювати власну роль транзитного коридору, інакше роль транзитера може бути перехоплена іншими країнами. Загострює проблему енергетичної безпеки те, що 35 % газопроводів експлуатуються понад 20 років. Газотранспортна система (ГТС) потребує термінових мільярдних капітальних вкладень. Без зовнішніх інвестицій (а така можливість передбачається створенням консорціуму з експлуатації ГТС) обійтися не можливо [9].

Надто високою є енергоємність виробництва в Україні у зв'язку із технологічною відсталістю, втратами енергоносіїв, існуванням “тіньової” економіки. Енергоємність ВВП (галузей промисловості й основних видів продукції) має порівнюватися із пороговими значеннями енергоємності, що визначаються на рівні показників країн-аналогів. Україна змушена імпортувати значну кількість енергоносіїв, що призводить до дефіциту платіжного балансу. Отже, основою енергетичної безпеки є усталений розвиток паливно-енергетичного комплексу, диверсифікація імпорту енергоносіїв, енергозбереження.

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня

економічної безпеки України енергетична безпека визначається як “стан економіки, що сприяє ефективному використанню енергетичних ресурсів країни, наявності на енергетичному ринку достатньої кількості виробників та постачальників енергії, а також доступності, диференційованості та екологічності енергетичних ресурсів” [9].

За визначенням Міжнародного енергетичного агентства енергетична безпека – це безперервний доступ до енергетичних ресурсів за доступною ціною. На думку науковців, предметом дослідження яких є закономірності розвитку енергетичної сфери, під енергетичною безпекою України слід розуміти спроможність держави забезпечити ефективне використання власної паливно-енергетичної бази, здійснити оптимальну диверсифікацію джерел і шляхів постачання в Україну енергоносіїв для забезпечення життєдіяльності населення та функціонування національної економіки у режимі звичайного, надзвичайного та воєнного стану, попередити різкі цінові коливання на паливно-енергетичні ресурси або ж створити умови для безболісної адаптації національної економіки до нових цін на ці ресурси.

Огляд законодавчої бази та наукових джерел дає підстави стверджувати, що енергетична безпека є невід’ємною складовою економічної безпеки, а тому дослідження цих понять має відбуватися у тісному взаємозв’язку. Досягнення енергетичної безпеки неможливе без виявлення чинників, дія яких може негативно позначитися на розвиткові паливно-енергетичного комплексу.

У сьогоденній геополітичній ситуації забезпечення енергетичної безпеки стає важливим, якщо не головним, питанням суверенітету держави. Так, згідно із “Стратегією національної безпеки України” від 26.05.2015 р., однією із актуальних загроз національній безпеці України визначено “дії по блокуванню зусиль України щодо протидії монополізації стратегічних галузей національної економіки російським капіталом, щодо позбавлення залежності від монопольних постачань критичної сировини, насамперед енергетичних ресурсів” [9].

У консенсус-прогнозі “Перспективи розвитку України” (періодичному виданні Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, підготовленому департаментом економічної стратегії та макроекономічного прогнозування за сприяння Програми Розвитку Організації Об’єднаних Націй у рамках Проекту “Прискорення прогресу в досягненні Цілей Розвитку Тисячоліття в Україні”) загострення дефіциту енергетичних ресурсів у країні визнано одним з найбільших внутрішніх ризиків на 2015–2017 року.

Окрім зазначених загроз національній безпеці, які виникають через уразливість енергетичного сектору, є й інші загрози енергетичній безпеці України, зокрема: надмірна залежність від імпорту енергоносіїв; недостатній рівень диверсифікації джерел постачання енергоносіїв та технологій; обмежене використання власного енергетичного потенціалу й нових технологій; низька ефективність використання палива та енергії; спотворення ринкових механізмів в

енергетичному секторі; криміналізація та корумпованість енергетичної сфери; недієва політика енергоефективності та енергозабезпечення.

Проблема забезпечення енергетичної безпеки України постійно перебуває в полі зору державних структур. На користь цього свідчить затвердження Кабінетом Міністрів України 24.07.2013 р. оновленої редакції Енергетичної стратегії України на період до 2030 р. Сучасне прочитання стратегії дозволяє сформулювати наступне: документ спрямований на вирішення проблем енергетичної безпеки в умовах виживання держави за обставин зовнішньої агресії із застосуванням як збройних сил, так і невійськових впливів. Стратегія пропонує механізми трансформаційного характеру на період до 2020 р. та визначає стратегічні орієнтири розвитку до 2035 р. В ній визначено головну мету розвитку енергетики України на період до 2020 р. — забезпечення енергетичної безпеки і перехід до енергоефективного та енергоощадливого використання і споживання енергоресурсів із впровадженням інноваційних технологій.

У таблиці проаналізовано основні індикатори енергетичної безпеки за показниками 2013–2017 рр. та визначено критичне, незадовільне та оптимальне значення показників, що характеризують реальні та потенційні загрози економічній безпеці в цілому [9].

Внутрішні та зовнішні загрози зумовлюють недостатній рівень стабільності сфери водопостачання та водовідведення, і, відповідно, зниження рівня економічної безпеки

України. До зовнішніх загроз слід віднести наступні: нестабільність національної валюти, що відбувається під час нестабільної ситуації в економіці, в період кризи; скорочення іноземних інвестицій; нестабільні умови зовнішньої торгівлі; великий зовнішній борг, що є тягарем для нашої країни та депресивно впливає на розвиток економіки; залежність держави в сфері стабільності постачання енергоносіїв.

Основними внутрішніми загрозами стають: незначна частка інноваційної продукції; неефективне державне регулювання, тобто невідповідність завданням економічного зростання; низька конкурентоспроможність продукції; корупція; невисокий рівень життя більшої частини населення, як наслідок нерівномірності розвитку територій, поширення масштабів незайнятості, вплив світової фінансової кризи та ін.; відплив капіталу за кордон також є фактором, який позначається на економічній безпеці.

З метою ефективнішого визначення рівня економічної безпеки держави нами запропоновано доповнити діючу Методику розрахунку економічної безпеки додатковими складовими. Однією з них є екологічна безпека. В наш час екологічний аспект економічної безпеки України набув надзвичайно важливого значення та вимагає неабиякої уваги з боку державних органів. Одним з найважливіших понять у цій сфері є поняття екологізації.

Екологізація — це процес неухильного і послідовного впровадження систем технологічних, управлінських, юридичних та інших рішень, що дасть змогу підвищувати

**Аналіз основних індикаторів енергетичної безпеки України
за період 2013–2017 рр.**

№ пор.	Найменування індикатора, одиниця виміру	Рік					Оптимальне значення	Рівень загрози
		2013	2014*	2015*	2016*	2017*		
3. Energy security								
3.1	Частка власних джерел у балансі паливно-енергетичних ресурсів держави, відсотків	61,26	54,08	62,02	54,08	67,41	80–100	Незадовільний
3.2	Рівень імпоротної залежності за домінуючим ресурсом у загальному постачанні первинної енергії, відсотків	53,51	77,24	61,81	77,24	47,05	30	Небезпечний
3.3	Відношення інвестицій у підприємства паливно-енергетичного комплексу до валового внутрішнього продукту (далі – ВВП), відсотків	–	1,51	1,94	2,27	1,44	2,5–3,5	Незадовільний
3.4	Частка відновлювальних джерел у загальному постачанні первинної енергії, відсотків	1,97	1,99	2,02	1,99	2,65	6	Небезпечний
3.5	Частка втрат при транспортуванні та розподіленні енергії, відсотків	2,72	2,84	2,79	2,84	3,17	1,10	Критичний

* всі дані обчислені автором за показниками державної статистики без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та даних по Донецькій і Луганській областях.

ефективність використання природних ресурсів і умов нарівні з поліпшенням або хоча б із збереженням якості довкілля. Вихідною передумовою цього процесу є вдосконалення виробничих процесів та природоохоронних заходів.

Серед показників-індикаторів екологічної безпеки України варто виділити такі: кількість упроваджених маловідходних та ресурсозберігаючих технологій (X9Q); використання вторинних енергетичних ресурсів на підприємствах і в ор-

ганізаціях рС91); ефективність використання паливно-енергетичних ресурсів в економіці (Х92); загальна маса накопичених в Україні відходів у розрахунку на 1 км² площі (Х93); обсяг викидів забруднюючих речовин у повітря (Х94) та поверхневі води (Х95). Показники екологічної безпеки України, як і демографічної безпеки, також варто використовувати за інструментальні змінні при моделюванні систем економічної безпеки України.

Для проведення необхідних розрахунків як вхідні дані варто обрати ступені впливу загроз на стан економічної безпеки України. Використання економіко-математичних методів, які були розроблені у відділі регіональних проблем національної безпеки РВПС України НАН України, дає можливість розрахувати кількісні параметри (коефіцієнти) територіального виміру безпеки за її складовими.

Коефіцієнт економічної безпеки Y_i для будь-якого регіону можливо розрахувати на основі формули:

$$Y_i = \frac{Z_i^*}{Z_0^*}, \quad i = 1 \dots m, \quad (1.1)$$

де Y_i — коефіцієнт економічної безпеки регіону; Z_i^* — інтегральна оцінка показників регіонів; Z_0^* — інтегральна оцінка верхнього полюсу держави; m — число регіонів ($i = 1 \dots m$).

Коефіцієнт Y економічної безпеки України розраховується як співвідношення максимально можливого значення оцінки та інтегральної оцінки верхнього полюсу держави (2.6):

$$Y = \frac{1}{Z_0^*}, \quad (1.2)$$

де Y — коефіцієнт економічної безпеки держави; 1 — максимально можливе значення оцінки; Z_0^* — інтегральна оцінка верхнього полюсу держави.

Вагомою складовою економічної безпеки України є її зовнішньоекономічна безпека (ЗЕБ). В умовах посилення інтеграції економіки України у світову економічну систему питання ЗЕБ набувають все більшої ваги і полягають у спроможності держави протистояти впливу зовнішніх негативних економічних чинників, мінімізувати заповідяні ними збитки, активно використовувати участь у світовому поділі праці для створення сприятливих умов розвитку економіки, забезпечувати відповідність зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам.

Особливого значення все ще має фактор залежності України від домінуючих постачальників деяких стратегічних ресурсів та одноосібних споживачів значних обсягів вітчизняної продукції. Це змушує проводити диверсифікацію експорту та імпорту, оскільки високі обсяги торгівлі окремими товарами посилюють залежність держави в глобальному середовищі.

Отже, опираючись на власні ресурси та сили, на ефект об'єднаної праці народу, Україна повинна реалізувати свій шанс стати великою конкурентоспроможною політичною нацією з європейським рівнем економіки, як і безпеки загалом.

Серед найважливіших національних економічних інтересів, від реалізації яких залежить майбутнє України, добробут і процвітання нації, дослідники виділяють такі [7]:

- створення самодостатньої, конкурентоспроможної, соціально спрямованої, потужної національної економіки;
- створення надійної системи економічної безпеки України, забезпечення можливості самостійного, прогресивного національно-економічного розвитку;
- здійснення структурної перебудови економіки;
- забезпечення ефективного розвитку національної промисловості;
- здійснення державою протекціоністських заходів, спрямованих на підтримку національного товаровиробника;
- істотне зменшення енергомісткості і матеріаломісткості ВВП;
- здійснення кардинальної модернізації виробництва та розвиток його наукомістких галузей;
- створення замкнених циклів виробництва стратегічно важливої продукції, зокрема військової техніки та озброєння;
- створення рівних соціальних та економічних можливостей для всіх громадян України;
- здобуття Україною належного місця у світовому поділі праці та міжнародній торгівлі, інтеграція у світове господарство;
- побудова економічних відносин з іншими країнами на засадах рівноправності та взаємовигідності;
- забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції;

- удосконалення товарної структури експорту й імпорту;
- забезпечення географічної збалансованості експорту й імпорту;
- нарощування експортного потенціалу, забезпечення позитивного сальдо зовнішньоторговельної діяльності;
- підтримка вітчизняних експортерів, сприяння виробникам імпорто-замінної продукції, особливо критичного імпорту;
- захист національного ринку від несприятливої дії світової кон'юнктури та іноземної конкуренції;
- ефективне використання Україною свого вигідного географічного положення для здійснення міжнародного транзиту.

Проте, поки що державні структури в Україні не досягнули економічної рівноваги. Так, зокрема, постійно підтримуються на державному рівні поставки газу, замість того, щоб замінити його використанням електроенергії та іншими видами енергоносіїв. Це — принциповий структурний момент рівноваги, яку Україна прагне досягти.

В контексті даного дослідження варто навести приклади інструментів забезпечення економічної безпеки [14, с. 71]:

1. Інституційні — оптимізація системи державних органів; посилення повноважень органів влади з регулювання, адміністрування і контролю господарської діяльності; унормування порядку і послідовності запровадження системи електронного урядування; удосконалення системи інституційного забезпечення розвитку державно-приватного партнерства; інституалізація соціальної

відповідальності та підтримки критичних сфер життєзабезпечення.

2. Організаційні — активізація управлінських функцій влади з підготовки та пошуку джерел інвестування соціально-економічного розвитку; започаткування практики формування фондів пільгового кредитування та фінансування пріоритетних для економіки інвестиційних проєктів; планування та розвиток інфраструктури інноваційної, освітньої та науково-дослідної діяльності з метою інтелектуалізації економіки; покращення якості політики гарантування соціальної безпеки.

3. Економічні — розширення та модернізація територіальної інфраструктури; інвестування коштів у розвиток базових і пріоритетних для економіки видів діяльності; формування та розвиток міжрегіональних, міжсекторальних і міжгалузевих локальних інтегрованих виробничих систем; активізація підприємницької діяльності у сфері малого та середнього бізнесу; підвищення ефективності використання науково-технологічного та інтелектуально-кадрового потенціалу шляхом розвитку венчурного бізнесу.

Висновки. В результаті проведеного дослідження можна зробити висновки, що Україні не вдалося створити національну економічну систему, яка б забезпечувала динамічний розвиток держави та її відповідність високим світовим стандартам. У зв'язку з посиленням кризових явищ протягом останнього часу відзначається посилення й загроз для економічної безпеки України, особливо у сфері водопостачання, яка на сьогодні знаходиться в

кризовому стані. Для попередження негативних проявів в Україні першочерговим постає питання забезпечення належного рівня економічної безпеки з урахуванням всіх можливих загроз та проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

---

1. *Вергун О. М.* Аналіз актуальних чинників погіршення якості питного водопостачання в контексті національної безпеки України. Аналітична записка. База даних: Нац. ін-ту стратегічних досліджень. <http://www.niss.gov.ua/articles/1037>
2. *Бабич М.* Аналіз сучасного стану систем водопостачання в Україні та напрями його покращання [Електронний ресурс] / М. Бабич // Вісн. Львівського нац. аграрного ун-ту. Серія: Агроінженерні дослідження. 2016. № 20. С. 55–60.
3. *Кізіп Г. В.* Недоліки та напрями удосконалення державного регулювання інвестиційно-інноваційного забезпечення економічної безпеки України в контексті управлінського аспекту [Електронний ресурс] / Г. В. Кізіп // Вісн. Львівського торговельно-економічного ун-ту. Економічні науки. 2016. Вип. 51. С. 97–102.
4. Технічний стан систем централізованого водопостачання та водовідведення [Електронний ресурс]. Режим доступу : [www/URL: http://www/cleanwater.org.ua/](http://www/cleanwater.org.ua/) tehnichnyj-stan-system-tsentralizovanohovodopostachannya-ta-vodovidvedennya
5. *Семчук Г. М.* Забезпечення населення України питною водою високої якості: проблеми та перспективи / Г. М. Семчук // Зб. доповідей за матеріалами Міжнар. конгресу “ЕТЕВК-2007”. Ялта, 2007. С. 1–5.

6. Семчук Г. М. Народу України — якісну питну воду / Г. М. Семчук // Водопостачання та водовідведення : спецвип. 2008. № 1. С. 2.
7. Гіроль М. М., Семчук Г. М. Ефективність систем водопостачання України як фактор національної безпеки держави / М. М. Гіроль, Г. М. Семчук // Надзвичайна ситуація. № 5. 2001.
8. Стан водопровідних мереж України та шляхи запобігання погіршенню якості питної води [Електронний ресурс]. Режим доступу : \www/URL: <http://polypipe.Info/news/238-stanvodoprovidnuhmerezhukraini>
9. Гбур З. В. Державне управління економічною безпекою України: теорія та практика: монографія / З. В. Гбур. Кам'янець-Подільський: ТОВ "Друкарня "Рута", 2018. 408 с.
10. Загальнодержавна цільова програма "Питна вода України" на 2011–2020: Закон України від 03.03.2005 р. № 2455-IV. База даних "Законодавство України". URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2455-15>
11. Звіт про результати аудиту виконання завдань і заходів, передбачених Загальнодержавною цільовою програмою "Питна вода України" на 2011–2020 роки: рішення Рахункової палати України від 09.02.2016 № 2–1. Офіц. сайт РПУ. URL: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16748332/zvit_2-1.pdf?subportal=main
12. Скорук О. В. Економічна безпека держави: сутність, складові елементи та проблеми забезпечення / О. В. Скорук // Наук. вісник Ужгородського нац. ун-ту. Серія: Міжнар. економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 6 (3). С. 39–42.
13. Левчук О. В. Економічна безпека України в контексті глобалізаційних викликів // Економіка і суспільство. 2017. Вип. 8. С. 59–64.
14. Білик Р. Р. Механізми та інструменти забезпечення економічної безпеки регіонів України в процесі децентралізації / Р. Р. Білик // Бізнес Інформ. 2015. № 9. С. 67–72.

REFERENCES

1. Verhun O. M. (2018). Analiz aktualnykh chynnykiv pohirshennia yakosti pytnoho vodopostachannia v konteksti natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Analysis of actual factors of deterioration of drinking water quality in the context of national security of Ukraine]. *www.niss.gov.ua*. Retrieved from <http://old2.niss.gov.ua/articles/1037/> [in Ukrainian].
2. Babych M. (2016). Analiz suchasnoho stanu system vodopostachannia v Ukraini ta napriamy yoho pokrashchannia [Analysis of the current state of water supply systems in Ukraine and directions for its improvement]. *Visnyk Lvivskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. Seriia: Ahroinzherni doslidzhennia — Visnyk of Lviv National Agrarian University. Series: Agro-engineering research*, 20, 55–60 [in Ukrainian].
3. Kizin H. V. (2016). Nedoliky ta napriamy udoskonalennia derzhavnogo rehuivannia investytsiino-innovatsiinoho zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy v konteksti upravlinskoho aspektu [Disadvantages and directions of improvement of state regulation of investment-innovation support of economic security of Ukraine in the context of managerial aspect]. *Visnyk Lvivskoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky — Visnyk of Lviv Trade and Economic University. Economic Sciences*, 51, 97–102 [in Ukrainian].
4. Hipp T. R. (2018). Tekhnichniyi stan system tsentralizovanoho vodopos-

- tachannia ta vodovidvedennia [The technical state of centralized water supply and sewage systems]. *cleanwater.org.ua*. Retrieved from <http://cleanwater.org.ua/tehnichnyj-stan-system-tsentralizovanoho-vodopostachannya-ta-vodovidvedennya/> [in Ukrainian].
5. Semchuk H. M. (2007). Zabezpechennia naseleння Ukrainy pytnoiu vodoiu vysokoi yakosti: problemy ta perspektyvy [Providing the population of Ukraine with high quality drinking water: problems and perspectives]. *Zbirnyk dopovidei za materialamy Mizhnarodnoho konhresu "ETE VK-2007" – Proceedings of the International Congress "EETVK-2007"*. (p. 1–5). Yalta [in Ukrainian].
  6. Semchuk H. M. (2008). Narodu Ukrainy – yakisnu pytnu vodu [Give people of Ukraine high-quality drinking water]. *Vodopostachannia ta vodovidvedennia – Water supply and sewage*, 1, 2–5 [in Ukrainian].
  7. Hirol M. M., Semchuk H. M. (2001). Efektyvnist system vodopostachannia Ukrainy yak faktor natsionalnoi bezpeky derzhavy [Efficiency of water supply systems of Ukraine as a factor of national security of the state]. *Nadzvychaina sytuatsiia – Emergency situation*, 5, 10–14 [in Ukrainian].
  8. Hirol M. M., Hirol A. M., Khomko V. Ye., Kovalskyi D. (2013). Stan vodoprovodnykh merezh Ukrainy ta shliakhy zapobihannia pohirshenniu yakosti pytnoi vody [Status of Ukrainian water supply networks and ways to prevent the deterioration of drinking water quality]. *polypipe.info*. Retrieved from <http://polypipe.info/news/238-stanvodoprovodnykh-merezh-ukraini> [in Ukrainian].
  9. Hbur Z. V. (2018). *Derzhavne upravlinnia ekonomichnoi bezpekoiu Ukrainy: teoriia ta praktyka* [State Administration of Economic Security of Ukraine: Theory and Practice]. Kamianets-Podilskyi: TOV "Drukarnia "Ruta" [in Ukrainian].
  10. Zakon Ukrainy "Zahalnodержavna tsilova prohrama "Pytna voda Ukrainy" na 2011–2020" : vid 03.03.2005, № 2455-IU [Law of Ukraine "National target program "Drinking water of Ukraine" for 2011–2020" : from 03.03.2005, № 2455-IU]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2455-15> [in Ukrainian].
  11. Rishennia Rakhunkovoi palaty Ukrainy "Zvit pro rezultaty audytu vykonannia zavdan i zakhodiv, peredbachenykh Zahalnodержavnoi tsilovoiu prohramoiu "Pytna voda Ukrainy" na 2011–2020 roky" : vid 09.02.2016, № 2–1 [The decision of the Accounting Chamber of Ukraine "Report on the results of the audit on the implementation of the tasks and measures envisaged by the National target program "Drinking water of Ukraine" for 2011–2020": from 09.02.2016, № 2–1]. *www.ac-rada.gov.ua*. Retrieved from http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16748332/zvit_2-1.pdf?subportal=main [in Ukrainian].
  12. Skoruk O. V. (2016). Ekonomichna bezpeka derzhavy: sutnist, skladovi elementy ta problemy zabezpechennia [Economic security of the state: the essence, constituent elements and problems of provision]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo – Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series: International Economic Relations and World Economy*, 6(3), 39–42 [in Ukrainian].
  13. Levchuk O. V. (2017). Ekonomichna bezpeka Ukrainy v konteksti hlobali-

- zatsiinykh vyklykiv [Ukraine's Economic Security in the Context of Globalization Challenges]. *Ekonomika i suspilstvo – Economics and Society*, 8, 59–64 [in Ukrainian].
14. Bilyk R. R. 2015. Mekhanizmy ta instrumenty zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky rehioniv Ukrainy v protsesi detsentralizatsii [Mechanisms and tools for securing the economic security of Ukraine's regions in the process of decentralization]. *Biznes Inform – Business Inform*, 9, 67–72 [in Ukrainian].